

Indsatsplan til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

Syddjurs Kommune
2010 - 2020

Juni 2009

Kolofon

Indsatsplan
for bekæmpelse
af Kæmpe-bjørneklo
i Syddjurs Kommune

Redaktion og grafisk
tilrettelæggelse:
Ole Brøndum

Udgivet juni 2009 af:
Syddjurs Kommune
Hovedgaden 77
8410 Rønde

Telefon 8753 5000

www.syddjurs.dk

Kun internetudgave

Indsatsplan til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

Syddjurs Kommune
2010 - 2020

Invasive arter

En invasiv art er en plante- eller dyreart, som er indslæbt i et område, hvor den kan fortrænge andre arter og forrykke den økologiske balance mellem arterne på stedet.

Kæmpe-bjørneklo er en skadelig invasiv planteart, som er særdeles uønsket i den danske natur.

Indsatsplanen er et redskab for en succesfuld bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Forord

Med denne indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo tager Syddjurs Kommune et vigtigt skridt i de langsigtede bestræbelser for at dæmme op og slutteligt udrydde denne uønskede plante på alle arealer i kommunen.

Syddjurs Kommune har forpligtet sig til at sikre en høj biologisk mangfoldighed bl.a. ved tilslutning til Countdown deklARATIONEN i januar 2008. Det er et af virkemidlerne at begrænse invasive arter i landskabet, d.v.s. indførte planter og dyr, som udkonkurrerer andre arter og derved forarmer naturen.

Kæmpe-bjørneklo kan vokse næsten hvor som helst. Især ses den langs vandløb og veje, ved søer og moser samt på skrænter og gamle pladser for haveaffald. Den naturlige spredning er særlig effektiv langs vandløb, hvor frø kan transporteres flere kilometer med strømmen.

Kæmpe-bjørneklo er uønsket, fordi den med sine store skyggende blade fortrænger de naturligt forekommende græsser og urter. Dermed forsvinder levestederne for mange insekter og andre dyr, og langs vandløb øges risikoen for jorderosion.

Hvis vi ikke får plantens spredning under kontrol, vil mange af vores naturområder miste værdi, og de som bor og færdes i områderne, vil være plaget af planten, bl.a. fordi den også er giftig.

En vedtaget offentliggjort indsatsplan forpligter både offentlige og private grundejere til at bekæmpe planten på dens voksesteder.

Hvis alle gør en konsekvent indsats, kan det lykkes at få kontrol over Kæmpe-bjørneklo i løbet af nogle år.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	7
KÆMPE-BJØRNEKLO UDSEENDE	8
BEKÆMPELSESMETODER GENERELT	9
ANBEFALEDE BEKÆMPELSESMETODER	10
STRATEGI FOR BEKÆMPELSE	13
INFORMATION TIL OFFENTLIGHEDEN	14

Indledning

Baggrund

Der findes i Danmark ca. 1450 forskellige plantearter. Hovedparten af disse betragtes som hjemmehørende, mens resten betragtes som indførte. De indførte planter er af forskellige omveje kommet til landet og er nu tilpasset vækstbetingelserne hermed større eller mindre succes. Nogle af de indførte planter er uønskede og betragtes som landskabsukrudt. En af de mest aggressive arter er Kæmpe-bjørneklo, som desværre trives rigtig godt på de fleste lokaliteter i Danmark og breder sig specielt langs vandløb og på engarealer.

Lovgrundlag

Folketinget vedtog i juni 2004 "Lov om drift af landbrugsjord" **1**, der bl.a. gjorde det muligt at styrke indsatsen mod Kæmpe-bjørneklo. Reglerne for udarbejdelse af kommunale indsatsplaner er revideret i en bekendtgørelse **2** fra januar 2006, som er udarbejdet af Plantedirektoratet i samarbejde med Kommunernes Landsforening.

Hvem og hvad er omfattet af planen

Hele Syddjurs Kommune er omfattet af indsatsplanen. Med en egentlig vedtaget og offentliggjort indsatsplan kan ejere af arealer pålægges bekæmpelse i overensstemmelse med indsatsplanen. Forpligtelsen til bekæmpelse gælder alle grundejere i kommunen, d.v.s. både for private og for offentlige myndigheder.

Efterkommes påbuddet ikke inden for en aftalt frist, kan kommunen foretage bekæmpelsen, og ejeren kan straffes med bøde. Der er ikke i bekendtgørelsen givet hjemmel til at lade ejeren eller brugeren helt eller delvist betale for bekæmpelsen, men bødestørrelsen svarer til besparelsen ved ikke at have foretaget bekæmpelsen. Med indsatsplanen får Syddjurs Kommune et godt værktøj til at gennemføre en koordineret bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo.

- 1. Lov nr. 434 af 9. juni 2004**
- 2. Bek. Nr. 17 af 13. januar 2006**

Kæmpe Bjørneklo - udseende

Udseende

Kæmpe-bjørneklo kan blive 2-4 m høj, nogle gange endnu højere. Stænglen kan blive 10 cm tyk og er hul og stivhåret med røde pletter. Bladene er store og fligede og kan blive op til 1,5 m lange. Blomsterne er små, hvide samlet i store skærme – den midterste skærm kan blive over en halv meter i diameter.

Planten blomster typisk fra juni til august, og der kan være mere end 80.000 blomster på en plante. Kæmpe-bjørneklo sætter i gennemsnit 20.000 frø pr. plante og disse dannes og modnes fra juli måned. Frøene spredes i sensommeren og er spiringsdygtige i 2-3 år efter spredningen.

Planten er oftest 2-årig, hvilket betyder at den bruger sit første år til at spire og vokse sig stor. Andet år vil den blomstre, sætte frø og dø. Hvis der er ugunstige

forhold, eller hvis frøsætning bliver forhindret – f.eks. ved slåning eller afgræsning – kan planten leve i mere end 12 år.

Planten kendes bedst på sin størrelse, men man skal være opmærksom på forveksling af kæmpe-bjørneklo med naturlige danske plantearter, der i sin vækstform kan minde om kæmpe-bjørneklo.

Naturligt forekommende arter, som almindelig bjørneklo og grønblomstret bjørneklo kan forveksles, men er dog meget mindre.

Men også arter som pastinak (gule blomster) strandkvan (grønne blomster i kugleformet skærm) og skov-angelik (blade opdelt i små afsnit) er blevet forvekslet med kæmpe-bjørneklo.

PAS PÅ SAFTEN FRA KÆMPE-BJØRNEKLO

Kæmpe-bjørneklo er ikke til at spøge med. Hos mennesker kan berøring med plantens saft fremkalde voldsom eksem-lignende udslet, der ligner og føles som store brandvabler. Virkningens forstærkes af sollys, da indholdsstoffer (furocoumariner) i plantens saft ændres ved lyspåvirkning (fotosensibilisering). Især folk med lys hud er særligt udsatte.

Har man fået saften på sig f.eks. i forbindelse med bekæmpelse, er det vigtigt ikke at udsætte huden for sollys. Hudcellerne dør ved berøringen, og vævet under huden kan også dø, hvorved det kan tage lang tid (op til ½ år) før sårene heler

Bekæmpelsesmetoder - generelt

Den primære bekæmpelsesstrategi består af hindring af frøenes spredning til voksesteder uden eksisterende bjørneklobestande. Hvilken strategi man vælger til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo, afhænger oftest af, hvor mange planter man skal bekæmpe.

Der er overordnet flere måder at bekæmpe planterne på, nemlig:

- Rodstikning/opgravning,
- Slåning,
- Græsning,
- Skærmbakning,
- Jordbehandling eller
- Kemisk bekæmpelse.

Desuden kan man standse spredning af planter fra et areal ved at fjerne blomsterskærmene før frøene modnes.

Uanset hvilken bekæmpelsesmetode der anvendes, vil det tage flere år at få Kæmpe-bjørneklo helt væk fra et areal, da frøene kan ligge 3 – 4 år i jorden og stadig være spiringsdygtig.

Mange steder er der også risiko for at planten indvandrer igen fra naboarealer efter afsluttet bekæmpelse.

Indsatsen vil være mest krævende det første år, hvorefter den gradvis kan reduceres. Selv efter at der på et areal ikke længere er set Kæmpe-bjørneklo, vil det dog være en god ide at holde øje med om der kommer nyspirede planter

Til enkeltstående planter og bevoksninger op til 200 individer anbefales rodstikning. Metoden er den mest effektive til at udrydde Kæmpe-bjørneklo, men den er arbejdskrævende. Store forekomster kan slås, afgræsses eller nedpløjes. Det kan være aktuelt at anvende sprøjtemidler Glyphosat (Roundup) til påsmøring eller evt. punktsprøjtning. Bredsprøjtning må ikke foretages i nærhed af vandløb, søer og på våde områder.

Bekæmpelsen skal gentages og kontrolleres flere gange i løbet af en sæson.

Der er følgende minimumsfrister for bekæmpelse:

- Bekæmpelse – inden 1. juni
- Bekæmpelse (eller kontrol af 1. bekæmpelse) – inden 1. juli
- Bekæmpelse (eller kontrol af 2. bekæmpelse) – inden 1. september

Det anbefales at bekæmpe to gange mellem 15. april og 1. juni. Det er vigtigt at starte tidligt, når planterne kun har 2 blade og er 10 – 15 cm høje. Jo mindre planterne er, jo nemmere og billigere er det at bekæmpe den.

Syddjurs Kommune anbefaler anvendelse af manuelle metoder, da de er mest skånsomme overfor miljøet. Anvender man Glyphosat, skal alle sikkerhedsmæssige og miljømæssige forskrifter overholdes, og der skal tages hensyn til, at bekæmpelsesmetoden ikke må være til skade for økologiske bedrifter og vandmiljøet.

Gode råd for bekæmpelse af Kæmpe-Bjørneklo:

- Lav en plan for bekæmpelse
- Start tidligt
- Vær udholdende
- Tag hensyn til miljøet.

Anbefalede bekæmpelsesmetoder

Rodstikning

Rodstikning er en effektiv men arbejdskrævende metode til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo. Ved mindre bestande, foretages rodstikning, ved at roden kappes 10 – 15 cm under jordens overflade. Der kan med fordel anvendes en bjørneklospade. De afskårne plantedele trækkes op af jorden og efterlades til udtørring. Afhængigt af områdets tilgængelighed og tætheden af planter, kan der rodstikkes 100 – 300 planter i timen. Rodstikningen foretages i april – maj med en opfølgning i juni.

Slåning

Manuel slåning af Kæmpe-bjørneklo er en mulig metode for mindre bestande, mens mekanisk slåning af Kæmpe-bjørneklo er en nyttig bekæmpelsesmetode til større bevoksninger. Planterne vil hurtigt efter slåning danne nye skud, hvorfor slåning

skal gentages 2 – 3 gange i løbet af en vækstsæson

Effekten af slåning som bekæmpelsesmetode er, at de gentagne slåninger udsulter planterne, og at blomstring og frøsætning kan forhindres. Det er vigtigt at forhindre, at nogle planter blomstrer og sætter frø mellem slåningerne. Man skal være opmærksom på, at enkelte planter kan sætte nye skud og blomstre på korte stængler.

Årets første slåning skal foretages inden planterne sætter blomst (april – maj), således at frøsætning undgås. Herefter gentages behandlingen med 3 til 4 ugers mellemrum, indtil vækstsæsonen er overstået uden blomstring.

Afgræsning

Græsning er en effektiv bekæmpelsesmetode overfor større

bestande af Kæmpe-bjørneklo. Især om foråret er græsning effektiv. Når dyrene æder de unge planter efterhånden, som de kommer op, sætter Kæmpe-bjørneklo straks nye skud, og når de ligeledes straks bliver ædt, ender planten med at blive udsultet og dø. Det er vigtigt, at græsningstrykket er tilstrækkeligt højt.

Får er glade for kæmpe-bjørneklo. Særligt gotlandske pelsfår, som ofte bruges til naturplejeopgaver, elsker bjørneklo og kan vælte store planter for at æde dem før noget andet. Heste og kvæg spiser også gerne bjørneklo, men de skal sættes til at græsse, inden planterne bliver alt for store. De fleste planter dør efter at have været udsat for græsning gennem en sæson.

Ved tætte bestande af Kæmpe-bjørneklo anbefales et højt

græsningstryk i foråret (20 – 30 får pr. ha.), og at det sænkes i slutningen af juni (5 – 10 får pr. ha.), når planternes vækst er svækket. I forbindelse med græsning er det også vigtigt at bekæmpe de planter, der eventuelt måtte findes udenfor indhegningen.

Skærmkapning

Skærmkapning kan benyttes på alle arealer. Det er dog en arbejdskrævende og ubehagelig metode, fordi det er svært helt at undgå at komme i kontakt med den giftige saft fra planterne. Skærmkapning kan ikke betragtes som egentlig bekæmpelse, men kun som en hindring af spredning af frø. Hvis skærmkapningen foretages på det rette tidspunkt, kan den dog føre til, at den enkelte plante dør, da al plantens oplagrede energi er gået til blomstring og dannelse af frø.

Ved skærmkapning skal skærmen skæres af, efter at planten

har blomstret, men inden den danner frø, hvilket falder indenfor perioden juni – juli. Hvis skærmene afskæres for tidligt risikeres det, at planten sætter nye blomster allerede samme år, eller at den overlever og blomstrer det følgende år.

Det vil dog altid være bedre at kappe skærmen af for tidlig frem for for sent, alternativt bør planten i dette tilfælde rodstikkes. Da frøene kan eftermodne på de afskårne skærme, er det vigtigt, at disse indsamles og destrueres. Det anbefales, at de indsamlede skærme brændes.

Jordbehandling

Forskellige former for jordbehandling, pløjning, harvning eller fræsning kan være effektivt i store områder, hvor det er muligt at komme til med maskiner. Det giver mulighed for at bekæmpe store arealer på kort tid. Man skal dog være opmærksom på, at fræsning kan fremme spredning af andre uønskede planter

som f.eks. rød hestehov.

Behandlingen skal gentages mindst et par gange i løbet af sommeren, da det må forventes, at der fremspirer nye planter efter behandlingen, og at enkelte planter skyder igen. Jordbehandlingen kan evt. kombineres med efterfølgende slåning.

Der må ikke jordbehandles på beskyttede naturtyper og indenfor 2 meter bræmmer til vandløb og søer.

Kemisk bekæmpelse – sprøjtning/pensling.

Glyphosat er det eneste pesticid, der er godkendt til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo i Danmark.

Glyphosat er det aktive stof i bl.a. Roundup. Hvis man anvender kemisk bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo, bør det ske i slutningen af april inden de store planter dækker de nyspirede planter, således at de ikke rammes af sprøjtegiften

Det er nødvendigt at gentage behandlingen i maj for at bekæmpe de spæde kimplanter (nyspirede planter), der ikke blev ramt ved den første behandling. Den opfølgende behandling med sprøjtemiddel bør senest iværksættes 10 – 14 dage efter den første behandling. Som afslutning på en kemisk bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo skal der foretages en gennemgang af området i september, hvor eventuelt overlevende planter rodstikkes.

Da glyphosat skader andre planter end Kæmpe-bjørneklo, bør behandlingen være målrettet de enkelte planter som muligt ved enten en afskærmet sprøjtning eller pensling af enkeltplanter. Bredsprøjtning af større arealer

bør helt undgås, da der er risiko for at områdets naturlige flora rammes, og at giften spredes til det omgivende miljø. Endvidere skal den enkelte lodsejer være opmærksom på, at der på en række arealer kan være begrænsninger i forhold til brugen af sprøjtemidler. Begrænsningerne kan bl.a. gælde arealer, der er omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven, arealer langs vandløb, vandhuller, søer, arealer i nærheden af drikkevandsboringer, på brakmarker, på arealer hvor der gives tilskud fra miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger og på arealer med økologisk jordbrug.

I forbindelse med en eventuel brug af ukrudtsmidler til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo på-

hviler det den enkelte lodsejer at overholde gældende lovgivning. Syddjurs Kommune arbejder målrettet på at begrænse brugen af sprøjtemidler og opfordrer derfor til, at man kun anvender sprøjtemidler i forbindelse med bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo, hvis anden metode ikke er praktisk mulig.

Anbefalinger

Officielle anbefalinger er sammenfattet i oversigten herunder fra Hede Danmark.

	Manuelle metoder				Maskinelle metoder			Ændret drift af arealet	
	Rodstikning (side 11)	Slåning (side 13)	Skærmkapning (side 15)	Sprøjtning (side 17)	Jordbehandling (side 21)	Slåning (side 23)	Sprøjtning (side 25)	Genopdyrkning (side 29)	Græsning (side 31)
Enkelte planter og små bevoxsninger									
Vandløbskant, 2-meter bræmme, hegn, remiser mm.	😊	😊	😊	😊	😞	😊	😞	😞	😊
Enge og naturarealer	😊	😊	😞	😞	😞	😊	😞	😞	😊
Landbrugsarealer	😊	😊	😞	😊	😊	😊	😊	😊	😊
Store bevoxsninger (hundreder af planter)									
Vandløbskant, 2-meter bræmme, hegn, remiser mm.	😊	😊	😞	😊	😞	😊	😞	😞	😊
Enge og naturarealer	😊	😞	😞	😞	😞	😊	😞	😞	😊
Landbrugsarealer	😞	😞	😞	😊	😊	😊	😊	😊	😊

Vær opmærksom på, at der kan gælde særlige regler på naturarealer og braklagte arealer

Strategi for bekæmpelse

Kæmpe-bjørnekloens eneste svaghed er, at planten dør efter blomstring. Strategien i bekæmpelsen må derfor sigte mod at undgå, at der produceres spiredygtige frø. Effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo kræver derfor, at planterne slås ihjel inden blomstring og frøsætning, samt at indsatsen følges op i de følgende år med at fjerne kimplanter, der stammer fra de frø, der ligger i jorden.

Prioritering af indsats

En indsats mod kæmpe-bjørneklo er kun effektiv, hvis man gennemfører en bekæmpelse i hele kommunen, samt på arealer, der grænser op til Syddjurs Kommune. En effektiv bekæmpelse forudsætter også, at en indsats gennemføres i flere år i træk.

Mål for bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

For at den samlede indsatsplan kan få den ønskede effekt, bør bekæmpelsen være godt i gang

i alle bevoksninger senest 3 år efter indsatsplanens vedtagelse.

Vandløb er vigtige spredningsveje for bjørnekloen. Det er derfor vigtigt at starte bekæmpelsen øverst i systemet og arbejde nedad med strømmen. Det er desuden vigtigt at bekæmpe alle bevoksninger indenfor et vandløbsopland samtidigt.

Det er vigtigt at fortsætte de steder, hvor man allerede er begyndt at bekæmpe bjørneklo.

Alle enkeltstående planter og små bestande bør bekæmpes hurtigst muligt for at undgå frøspredning. Jo hurtigere bekæmpelsen foregår, desto nemmere er det at bekæmpe.

Bekæmpelsen bør prioriteres højt i særligt værdifulde naturområder og sårbare naturtyper. Jo hurtigere der sættes ind med en bekæmpelse, desto større er chancen for at bevare eller genskabe naturværdier.

Bekæmpelse bør prioriteres højt i rekreative områder, fordi det er vigtigt at bevare de rekreative værdier. Desuden begrænses den frøspredning, som skyldes rekreativ færdsel i disse områder.

Bekæmpelsen bør prioriteres højt langs veje og stier. Trafiksikkerhed og adgangsforhold øges og frøspredning begrænses.

Information til offentligheden

Det er væsentligt at skabe interesse og bevidsthed om vigtigheden af at bekæmpe bjørneklo. Budskabet til borgere om, at de selv kan og skal gøre noget ved den giftige plante på deres ejendom, formidles bedst via en kampagne i dagblade og på hjemmeside.

Anbefalede metoder

De førnævnte bekæmpelsesmetoder er anbefalede metoder, da Syddjurs Kommune ikke kan beslutte, hvilken metode den enkelte borger skal anvende.

Desuden kan forskellige forhold på den enkelte lokalitet være afgørende for den mest hensigtsmæssige metode til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Der vil, når indsatsplanen er godkendt, kunne blive meddelt påbud til lodsejere, som ikke foretager en frivillig og effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Registrering af kæmpe-bjørneklo

Der er i 2007 og 2008 foretaget en satellitregistrering af kæmpe-bjørneklo i Syddjurs Kommune. Registreringen er formentlig ikke 100 % dækkende, så der er formentlig begrænsede forekomster, der ikke er blevet registreret.

Når indsatsplanen er blevet godkendt, vil registreringen blive lagt ud på kommunens hjemmeside

Indsigelser

Der er mulighed for at fremsætte indsigelse mod Forslag til indsatsplan inden 8 uger efter offentliggørelsen.

**Indsigelsen skal stiles til
Syddjurs Kommune,
Natur og Miljø,
Hovedgaden 77,
8410 Rønde.**

Efter endelig vedtagelse af indsatsplanen kan planen inden 4 uger fra offentliggørelse påklages til Plantedirektoratet af de berørte lodsejere, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og Dansk Landbrug.

Klagen har ikke opsættende virkning.

Links

Sådan bekæmpes kæmpebjørneklo.

Folder udgivet af Skov-og Naturstyrelsen. 2001

<http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/2001/udenbrugafsproejtegift.htm>

Bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo

www.retsinformation.dk/Forms/RO710.asp?id=8341

Nielsen, C., Lausen, Jakob og Svart, Hans Erik. (Søren Gabriel rec.) 2007.

Praktisk bekæmpelse af bjørneklo.

Hedeselskabet, Orbicon og HedeDanmark.

<http://www.hedeselskabet.dk/bjorneklo>

Syddjurs Kommunes

hjemmeside:

www.syddjurs.dk

